



Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΩΝ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης

**«Καθορισμός αδικημάτων και κυρώσεων σε βάρος φυσικών και νομικών
προσώπων για παραβίαση των περιοριστικών μέτρων της ΕΕ, ενσωμάτωση
Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1226 και λοιπές διατάξεις»**

Το σχέδιο νόμου συντάχθηκε από εσωτερική ομάδα του Υπουργείου, μολονότι η μείζων σημασία των θεμάτων που ρυθμίζει επέβαλλε την συγκρότηση νομοπαρασκευαστικής επιτροπής ευρείας συνθέσεως. Οι διατάξεις του σχΝ χαρακτηρίζονται από νομοτεχνική προχειρότητα, λανθασμένη ενσωμάτωση προβλέψεων της Οδηγίας, έλλειψη συντονισμού με το ισχύον νομικό πλαίσιο, αδόκιμη ορολογία, άσκοπο περιορισμό θεμελιωδών δικαιωμάτων και ανορθολογικές κυρώσεις. Για την διόρθωσή των σοβαρών ελαττωμάτων του σχΝ είναι αναγκαία η προσωρινή απόσυρσή του, ώστε να διεξαχθεί ο αναγκαίος διάλογος με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς.

Ι. Ως προς την ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1226

Α. Γενική παρατήρηση:

Ο τρόπος ενσωμάτωσης της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1226 είναι άκρως προβληματικός. Παρατηρείται επί λέξει αντιγραφή της πλειονότητας των διατάξεων της Οδηγίας, με αποτέλεσμα το σχΝ να χαρακτηρίζεται από νομοτεχνικά σφάλματα, δογματικές αστοχίες και λανθασμένη απόδοση όρων.

Ως προς το τελευταίο, όλως ενδεικτικά: Είναι αδόκιμη η χρήση των όρων «*παράβαση*» και «*παραβάτης*» σε σειρά διατάξεων του σχΝ, εκεί όπου χρησιμοποιείται ο πρώτος ως άνω

όρος για να περιγράψει αξιόποινη πράξη, λ.χ. στα προτεινόμενα άρθρα 5 και 6. Καθ' ημάς, δόκιμοι είναι οι όροι «πράξη» ή «αδίκημα» και «υπαίτιος», αντίστοιχα.

Επιπλέον, απουσιάζει κάποια προσπάθεια ενδοσυστημικού συντονισμού με τις υφιστάμενες ποινικές διατάξεις που αφορούν στην παραβίαση περιοριστικών μέτρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, και ειδικότερα με εκείνες των άρθρων 142Α ΠΚ, 43 Ν. 4557/2018 και του Α.Ν. 92/1967. Αυτό συμβαίνει, παραδόξως, παρότι ο Νομοθέτης εμφανίζεται να γνωρίζει τουλάχιστον την ύπαρξη του άρθρου 142Α ΠΚ, αφού το αναφέρει στο άρθρο 5 παρ. 3, και του άρθρου 43 Ν. 4557/2018, αφού το αναφέρει στο άρθρο 10.

Η εισαγωγή στο εθνικό μας δίκαιο ενός αυτοτελούς αναλυτικού νομικού πλαισίου για την επιβολή κυρώσεων επί παραβιάσεων περιοριστικών μέτρων οφείλει να συνοδεύεται από:

(α) την κατάργηση του άρθρου 142Α ΠΚ, του οποίου η διατήρηση ως επικουρικής διάταξης δεν έχει νόημα, αφού το ρυθμιστικό του αντικείμενο του καλύπτεται από τις νέες διατάξεις,

(β) την διευκρίνιση στην αιτιολογική έκθεση ότι οι ποινικές διατάξεις του άρθρου 43 του ν. 4557/2018, κατά το μέρος που αφορούν Κανονισμούς της ΕΕ και αλληλεπικαλύπτονται με τις περ. β) και ηα) της παρ. 1 του προτεινόμενου άρθρου 4, είναι ειδικότερες (και αυστηρότερες) αυτού, αφού αφορούν σε υπόχρεα φυσικά πρόσωπα ή στελέχη ή υπαλλήλους υπόχρεου προσώπου,

(γ) την ενσωμάτωση στον νέο νόμο των συναφών διατάξεων του Α.Ν. 92/1967, ώστε ο νέος νόμος να ρυθμίζει συνεκτικά και εν συνόλω τα σχετικά ζητήματα.

B. Ειδικότερα επί των άρθρων:

Άρθρα 1, 2 και 3 (: σκοπός, αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής, ορισμοί)

Αντικείμενο, σκοπός και πεδίο εφαρμογής του παρόντος σχΝ, κατά τα προτεινόμενα άρθρα 1 και 2, δεν είναι μόνον η ενσωμάτωση της Οδηγίας, αφού το σχΝ εκτείνεται με τα προτεινόμενα άρθρα 16 επ. του κεφαλαίου Δ' προδήλως πέραν του αντικειμένου αυτής. Οι δε ορισμοί του προτεινόμενου άρθρου 3, ως γενικής διάταξης του σχΝ, δεν αφορούν, αντίστοιχα, τις «λοιπές διατάξεις» του Κεφαλαίου Δ' .

Προτείνεται:

(α) η αναδιάρθρωση της δομής του σχΝ σε δύο Μέρη, όπου το μεν πρώτο θα αφορά την ενσωμάτωση της Οδηγίας, το δε δεύτερο τις «λοιπές» διατάξεις,

(β) η συνένωση των άρθρων 1 και 2 σε μία διάταξη, η οποία θα αναφέρεται στον σκοπό και το αντικείμενο του πρώτου Μέρους του σχΝ. Η αναφορά στο πεδίο εφαρμογής δεν έχει νόημα.

Άρθρο 4 (: αδικήματα παραβίασης των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης)

➤ Άρθρο 4 παρ. 1

Κατ' αρχάς, με την προτεινόμενη παρ. 1 του άρθρου 4 μεταφέρονται επί λέξει οι περιπτώσεις του άρθρου 3 της Οδηγίας, κατά νομοτεχνικά μη ορθό τρόπο.

Μόνη προσθήκη στο σχΝ είναι η φράση στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 «*με οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη*». Ως γνωστόν, σύμφωνα με το άρθρο 14 ΠΚ, «ο όρος πράξη περιλαμβάνει και τις παραλείψεις». Οι δε συμπεριφορές, που τυποποιούνται ως αξιόποινες, περιγράφονται στις περ. α) έως θ) της ίδιας παραγράφου. Ως εκ τούτου, δεν έχει νόημα η ανωτέρω προσθήκη. Συναφώς σημειώνεται ότι άλλες αξιόποινες πράξεις είναι εγκλήματα ενέργειας (λ.χ. η «άμεση ή έμμεση διάθεση κεφαλαίων ...»: περ. α) κι άλλες (γνήσια) εγκλήματα παράλειψης (λ.χ. η «μη δέσμευση κεφαλαίωνκατά παράβαση υποχρέωσης ..»: περ. β).

Προτείνεται:

(α) η διαγραφή της ανωτέρω προσθήκης,

(β) η αναδιατύπωση της παρ. 1 σε επιμέρους παραγράφους, που θα συμπεριλαμβάνουν και τις οικείες απειλούμενες ποινές, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, όπως σημειώνεται κατωτέρω,

(γ) η διαγραφή του τελευταίου εδαφίου (: «Για ζητήματα απόπειρας ...») ως αυτονόητου, ενόψει του άρθρου 12 ΠΚ.

➤ Άρθρο 4 παρ. 2

Δεν είναι ορθή η παραπομπή στις εθνικές διατάξεις. Η αντίστοιχη παρ. 4 του άρθρου 3 της Οδηγίας δεν παραπέμπει στο εθνικό δίκαιο. Ενσωματώνει νομολογιακό προηγούμενο του ΔΕΕ ως προς την μη υποχρέωση των ασκούντων νομικά επαγγέλματα και ιδίως των δικηγόρων να παρέχουν πληροφορίες που λαμβάνουν από τον εντολέα τους τόσο στο

πλαίσιο ένδικης διαδικασίας όσο και παροχής νομικών συμβουλών, εν προκειμένω, στα κατονομαζόμενα πρόσωπα, οντότητες ή φορείς (βλ. και σκ. 18 του Προοιμίου).

Άρθρο 5 (: ποινές για παραβίαση περιοριστικού μέτρου της Ένωσης σε φυσικά πρόσωπα)

➤ Άρθρο 5 παρ. 1-2

Οι απειλούμενες ποινές είναι στην πλειονότητά τους, άνευ αποχρώντος λόγου, κατά πολύ αυστηρότερες από τις οριζόμενες στην Οδηγία. Λαμβανομένων δε υπόψη και των προβλεπόμενων βαρύτατων χρηματικών ποινών, παραβιάζουν την αρχή της αναλογικότητας, όπως ειδικώς κατοχυρώνεται στην παρ. 3 του άρθρου 49 ΧΘΔ της ΕΕ.

Ειδικότερα:

- όπου η Οδηγία προβλέπει *minimum maximum* της επαπειλούμενης ποινής τουλάχιστον 1 έτος, το σχΝ προβλέπει φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών (ήτοι πενταπλάσια *maximum* ποινή 5 ετών)
- όπου η Οδηγία προβλέπει *minimum maximum* της επαπειλούμενης ποινής τουλάχιστον 5 έτη, το σχΝ προβλέπει κάθειρξη έως 10 έτη (ήτοι διπλάσιο *maximum*)
- όπου η Οδηγία προβλέπει *minimum maximum* της επαπειλούμενης ποινής τουλάχιστον 3 έτη, το σχΝ προβλέπει φυλάκιση τουλάχιστον 3 ετών (ήτοι και εδώ *maximum* 5 ετών)
- όπου η Οδηγία δεν προβλέπει καν *minimum maximum* (στις περιπτώσεις όπου εμπλέκονται κεφάλαια κλπ. αξίας κατώτερης των 100.000 ευρώ), το σχΝ (στην παρ. 2) προβλέπει φυλάκιση τουλάχιστον 1 έτος (και εδώ δηλαδή *maximum* 5 ετών!)

Η δυσαναλογία των ποινών αυτών εμφανίζεται προφανής, αν αναλογισθεί κανείς ότι στο υφιστάμενο άρθρο 142Α ΠΚ (που εισήχθη μάλιστα με πολύ επιεικέστερο πλαίσιο εκτέλεσης ποινών) η προβλεπόμενη ποινή είναι σε κάθε περίπτωση φυλάκιση έως 2 ετών, ενώ ακόμα και σύμφωνα με τον Α.Ν. 92/1967 η προβλεπόμενη ποινή είναι σε κάθε περίπτωση «φυλάκιση μέχρι πέντε (5) ετών». Η πρόβλεψη κακουργηματικών ποινών στο σχΝ δεν δικαιολογείται επιπλέον ενόψει του ότι τέτοια ποινή επιφυλάσσει ο Νομοθέτης για τις (βαρύτερες) περιπτώσεις του άρθρου 43 παρ. 1 περ. η', όπου υπαίτιοι είναι υπόχρεα πρόσωπα ή στελέχη/ υπάλληλοι τέτοιων προσώπων.

Επιπλέον, στην περ. ε' της παρ. 1 του άρθρου 5 σχΝ προβλέπεται η τιμώρηση και της εξ αμελείας πράξης. Η Οδηγία όμως, στο άρθρο 3 παρ. 3, απαιτεί την τιμώρηση μόνο της «βαριάς αμέλειας». Για άγνωστους λόγους στο σχΝ δεν υπάρχει τέτοιος περιορισμός, παρότι η έννοια της «βαριάς αμέλειας» δεν είναι άγνωστη στο δίκαιό μας (βλ. λ.χ. άρθρο 6 παρ. 7 Ν. 4027/2012 για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/35/EK σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία).

Προτείνεται:

(α) η επανεξέταση των πλαισίων ποινών,

(β) η διευκρίνιση στην περ. ε' της παρ. 1 ότι η αναφερόμενη εκεί πράξη δεν τιμωρείται επί ελαφράς αμέλειας.

➤ Άρθρο 5 παρ. 3 (επιβαρυντικές περιστάσεις)

Περ. α): Η επί λέξει μεταφορά της αντίστοιχης πρόβλεψης της Οδηγίας είναι ιδιαίτερα προβληματική.

Εν πρώτοις είναι εσφαλμένη η παραπομπή στην απόφαση πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ, καθότι αυτή δεν παράγει άμεσα δεσμευτικό αποτέλεσμα στην εσωτερική έννομη τάξη, ενώ και ο ευρισκόμενος εκεί ορισμός της εγκληματικής οργάνωσης δεν συμπίπτει με εκείνον του εθνικού δικαίου. Αντί της απόφασης πλαίσιο, θα έπρεπε να γίνει παραπομπή στην αντίστοιχη εθνική ποινική διάταξη του άρθρου 187 ΠΚ.

Περαιτέρω, εγείρεται το ερώτημα τι νοείται καθ' ημάς με την φράση «στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης»; Λ.χ. το υποκείμενο του εγκλήματος, κατά την εν λόγω επιβαρυντική περίπτωση, είναι μέλος της εγκληματικής οργάνωσης ή και κάποιος που δεν έχει ενταχθεί σ' αυτή;

Περ. δ): Η διατύπωση «από δημόσιο υπάλληλο κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ή από άλλο πρόσωπο κατά την άσκηση δημοσίου λειτουργήματος» δεν είναι δόκιμη. Ενόψει του ορισμού του άρθρου 13 περ. α' ΠΚ, αρκεί η αναφορά σε «υπάλληλο κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του».

Περ. ζ): Όπως ανεξήγητη και δογματικά εσφαλμένη είναι η συμπερίληψη του «νομικού προσώπου που είχε προηγουμένως καταδικαστεί αμετάκλητα για αδικήματα που καλύπτονται από την παρ. 1 του παρόντος ή το άρθρο 142 Α ΠΚ».

Μέχρι σήμερα, στην ελληνική ποινική νομοθεσία δεν προβλέπεται ποινική ευθύνη των νομικών προσώπων, ούτε ασφαλώς για το αδίκημα του άρθρου 142Α ΠΚ (του οποίου ούτως ή άλλως την κατάργηση προτείνουμε παραπάνω). Το εν λόγω ζήτημα συνδέεται με τις προτεινόμενες διατάξεις των άρθρων 7 και 8, επί των οποίων αναφερόμαστε στη συνέχεια.

Εν προκειμένω πάντως σημειώνουμε ότι θα πρέπει να απαλειφθεί η φράση «νομικού προσώπου» και η περίπτωση υποτροπής να ενταχθεί ως επιβαρυντική περίπτωση στα απειλούμενα πρόστιμα.

Προβληματική, τέλος, είναι και η επαύξηση του ελάχιστου της επαπειλούμενης στερητικής της ελευθερίας ποινής κατά ένα έτος, σε περίπτωση συνδρομής επιβαρυντικής περίπτωσης. Αυτό σημαίνει λ.χ. στις περιπτώσεις του άρθρου 5 περ. β' πλαίσιο ποινής φυλάκισης 4 έως 5 έτη (!), πράγμα καινοφανές στο ποινικό μας σύστημα. Και αυτό το ζήτημα πρέπει να επανεξετασθεί στο πλαίσιο της συνολικής αναθεώρησης των προβλεπόμενων ποινών.

➤ Άρθρο 5 παρ. 4

Η επί λέξει μεταφορά της αντίστοιχης πρόβλεψης της Οδηγίας εγείρει ερωτήματα, ήτοι: Ποιο είναι το νόημα της εν λόγω διάταξης; Διαφέρει από την ρύθμιση του άρθρου 98 ΠΚ για το κατ' εξακολούθηση έγκλημα;

Άρθρο 6 (: δικαιοδοσία)

➤ Άρθρο 6 παρ. 2

Η προτεινόμενη ρύθμιση είναι προφανώς απότοκος εσφαλμένης αντίληψης για το νόημα της αντίστοιχης παρ. 2 του άρθρου 12 της Οδηγίας. Η ενημέρωση της Επιτροπής από το Υπουργείο Δικαιοσύνης προϋποθέτει ότι ήδη ο Έλληνας νομοθέτης αποφάσισε για την παρέκταση της ημεδαπής δικαιοδοσίας με σχετική ειδική πρόβλεψη που θα έπρεπε – αν συνέτρεχε τέτοια περίπτωση, πράγμα όχι υποχρεωτικό – να συμπεριλαμβάνεται στο παρόν σχΝ.

➤ Άρθρο 6 παρ. 3

Η παραπομπή στην απόφαση πλαίσιο 2009/948/ΔΕΥ είναι εσφαλμένη, αφού, όπως προαναφέρθηκε, οι αποφάσεις πλαίσιο δεν παράγουν άμεσα δεσμευτικό αποτέλεσμα

στην εθνική έννομη τάξη. Εδώ το πρόβλημα επιτείνεται, καθότι -όσο τουλάχιστον γνωρίζουμε- η ανωτέρω απόφαση πλαίσιο δεν έχει ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο.

Άρθρα 7 και 8 (: ευθύνη νομικών προσώπων και οντοτήτων, κυρώσεις)

Είναι γνωστό ότι οι ρυθμίσεις των άρθρων 134 και 135 του ν. 5094/2024 εισάγουν κατά όλως εξαιρετικό τρόπο – για λόγους που αφορούν στην ικανοποίηση των απαιτήσεων της Ομάδας Εργασίας κατά της Δωροδοκίας του ΟΟΣΑ – μια υβριδικού χαρακτήρα ευθύνη των νομικών προσώπων για τα εγκλήματα «διαφθοράς». Ουσιαστικά αφήνουν ανοιχτό το ζήτημα της νομικής φύσης της εν λόγω ευθύνης, με την εντεύθεν, βεβαίως, ανακύπτουσα προβληματική δογματικού και δικαιοπολιτικού χαρακτήρα που έχει απασχολήσει το νομικό κόσμο στο πλαίσιο της συζήτησης για τον ανωτέρω νόμο.

Εν προκειμένω, η προχειρότητα και τα δογματικά προβλήματα των προτεινόμενων ρυθμίσεων είναι περισσότερο έκδηλα, καθότι:

Πρώτον, ενώ στο άρθρο 7 ορίζονται προϋποθέσεις για την «ευθύνη» των νομικών προσώπων, εν συνεχεία το άρθρο 8 παραπέμπει στο άρθρο 134 του ν. 5094/2024 σχετικά με τις ίδιες προϋποθέσεις!

Δεύτερον, στην παρ. 2 του άρθρου 8 γίνεται για πρώτη φορά αναφορά σε «ποινική» (!) ευθύνη των νομικών προσώπων «για τα αδικήματα του άρθρου 4», μολονότι: (α) στην παρ. 1 του ιδίου άρθρου γίνεται παραπομπή (και) στο άρθρο 135 του ν. 5094/2024, κατά το οποίο το νομικό πρόσωπο δεν έχει την ιδιότητα του κατηγορουμένου στην οικεία ποινική διαδικασία, και (β) η αναγνώριση ποινικής ευθύνης σε νομικά πρόσωπα είναι ένα άκρως σύνθετο ζήτημα που ουδεμίας δογματικής επεξεργασίας έχει τύχει.

Ως γνωστόν, η θέσπιση της εν λόγω ποινικής ευθύνης σε άλλες έννομες τάξεις των κρατών μελών της ΕΕ συνοδεύεται από ειδικές διατάξεις για τον καταλογισμό της πράξης στο νομικό πρόσωπο και βεβαίως προηγήθηκε αυτής μια ευρεία και ουσιαστική συζήτηση.

Σε κάθε δε περίπτωση, η Οδηγία δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν ποινική ευθύνη νομικών προσώπων, αλλά τους αφήνει την πλήρη δυνατότητα να αποφασίσουν σχετικά (βλ. σκ. 23 του Προοιμίου). Εν προκειμένω δεν υπάρχει κανένας λόγος παραπομπής στην έκτακτη ρύθμιση των διατάξεων περί διαφθοράς, αντί – της συνήθους σε όλα τα νομοθετήματα που ενσωματώνουν, όπως εδώ, ενωσιακές οδηγίες – εισαγωγής διοικητικής ευθύνης των νομικών προσώπων. Σημειωτέον ότι και ο ν. 4557/2018, ο

οποίος ενσωματώνει τις οδηγίες κατά της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και περιέχει και αυτός, όπως προελέχθη, στο άρθρο 43, διατάξεις για την παραβίαση περιοριστικών μέτρων, εισάγει αποκλειστικά μια τέτοια, διοικητική ευθύνη.

Προτείνεται:

(α) Η διαγραφή του άρθρου 7.

(β) Η ριζική τροποποίηση του άρθρου 8, ώστε να παραπέμπει αποκλειστικά στην αντίστοιχη εφαρμογή του άρθρου 45 του ν. 4557/2018 και όχι στον ν. 5090/2024.

Άρθρο 10 (: δέσμευση και δήμευση)

Η παραπομπή στις διατάξεις του ν. 4478/2017 (η οποία γίνεται προφανώς επειδή με τον νόμο αυτόν ενσωματώθηκε μεταξύ άλλων και η Οδηγία 2014/42) είναι εσφαλμένη, αφού ο νόμος αυτός δεν εισάγει πρωτογενώς την δυνατότητα δέσμευσης και δήμευσης μέσων και προϊόντων του εγκλήματος, αλλά τροποποιεί τις τότε υφιστάμενες διατάξεις. Η σχετική παραπομπή πρέπει να γίνει στις ισχύουσες περί δέσμευσης και δήμευσης διατάξεις του ΚΠΔ και του ΠΚ.

Άρθρο 11 (: ειδικά ερευνητικά μέτρα)

Η προτεινόμενη εφαρμογή των ειδικών ανακριτικών πράξεων του άρθρου 254 για τη διερεύνηση όλων ανεξαιρέτως των εγκλημάτων του άρθρου 4 (ήτοι και των πλημμελημάτων, συμπεριλαμβανομένων των εξ αμελείας!) δεν είναι συμβατή με την Οδηγία και παραβιάζει ευθέως την αρχή της αναλογικότητας.

Ειδικότερα, κατά το γράμμα του αντίστοιχου άρθρου 13 της Οδηγίας, η υποχρέωση των κρατών μελών αφορά την πρόβλεψη όχι μόνον αποτελεσματικών, αλλά και «*αναλογικών ερευνητικών μέσων*» και μάλιστα για τα «*ειδικά ερευνητικά μέτρα*» μόνον «*όπου αρμόζει*». Όπως μάλιστα διευκρινίζεται στο Προοίμιο, τα κράτη μέλη θα πρέπει να θέτουν στη διάθεση των αρμοδίων αρχών αποτελεσματικά ερευνητικά μέσα, «*εάν και στο βαθμό που η χρήση των εν λόγω μέσων είναι κατάλληλη και αναλογική προς τη φύση και τη σοβαρότητα των ποινικών αδικημάτων που ορίζονται στην παρούσα οδηγία, όπως προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο*» (σκ. 32).

Προτείνεται η τροποποίηση του ανωτέρω άρθρου, κατά τα προαναφερθέντα.

Άρθρο 12 (: συντονισμός και συνεργασία των αρμοδίων αρχών και υπηρεσιών)

Δεν εξηγείται γιατί ορίζεται η Αρχή καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων ως αρμόδια Αρχή, δεδομένων των αρμοδιοτήτων που προβλέπονται στην εν λόγω διάταξη, όπως λ.χ. η «διασφάλιση κοινών προτεραιοτήτων και κατανόησης της σχέσης μεταξύ ποινικών και διοικητικών κυρώσεων» ή η «διαβούλευση σε περιπτώσεις μεμονωμένων ερευνών». Και τι σημαίνει «με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων των δικαστικών και εισαγγελικών αρχών»;

Άλλωστε, σύμφωνα με το ν. 4557/2018, ανατίθενται στην Αρχή για τη καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων -και ειδικότερα στη Β' Μονάδα οικονομικών κυρώσεων κατά υπόπτων τρομοκρατίας- οι αρμοδιότητες για την εφαρμογή μόνον των μέτρων της «δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων» κατά συγκεκριμένων προσώπων και της «απαγόρευσης παροχής [σε αυτά] χρηματοοικονομικών υπηρεσιών».

Προτείνεται η ανάθεση των επίμαχων αρμοδιοτήτων στον Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος, με αντίστοιχη τροποποίηση του άρθρου 35 ΚΠΔ.

II. Ως προς τις λοιπές διατάξεις

Άρθρο 16 (: αίτηση εξαίρεσης πριν από την άσκηση ποινικής δίωξης – τροποποίηση παρ. 2 άρθρου 16 και παρ. 1 άρθρου 21 ΚΠΔ)

➤ Τροποποίηση της παρ. 2 του άρθρου 16 ΚΠΔ

Η προτεινόμενη προσθήκη της περ. α) στο άρθρο 16 ΚΠΔ είναι ανεξήγητη κατά το νόημά της σε σχέση με τις λοιπές περιπτώσεις. Ειδικότερα, εγείρεται το ερώτημα γιατί στο στάδιο μέχρι και την κίνηση της ποινικής δίωξης, ήτοι προφανώς στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, η υποβολή αίτησης εξαίρεσης μετατοπίζεται χρονικά «έως 10 ημέρες πριν από την προσδιορισμένη ημερομηνία συζήτησης της υπόθεσης ενώπιον του αρμόδιου πλημ/κείου»;

Προτείνεται η τροποποίηση της προτεινόμενης προσθήκης: «...έως την αμετάκλητη παραπομπή στο ακροατήριο».

➤ Τροποποίηση της παρ. 1 του άρθρου 21 ΚΠΔ

Η προτεινόμενη προσθήκη του δεύτερου εδαφίου στην παρ. 1 του άρθρου 21 ΚΠΔ αντίκειται στις ισχύουσες προβλέψεις περί ακυρότητας στον ΚΠΔ (άρθρα 171 και 172).

Στην αιτιολογική έκθεση διαλαμβάνεται ότι η εν λόγω εξαίρεση (ήτοι η μη κήρυξη ως αυτοδικαίως άκυρων των πράξεων που έχει ενεργήσει ή συμπράξει το δικαστικό πρόσωπο) προτείνεται για τις περιπτώσεις που «η υπόθεση δεν μπορεί για ουσιαστικούς (όπως ο κίνδυνος παραγραφής) ή δικονομικούς (όπως στην περίπτωση κατ' οίκον έρευνας και κατάσχεσης στην οποία είχε συμπράξει το εξαιρεθέν δικαστικό πρόσωπο) λόγους να επανέλθει σε προγενέστερο δικονομικό στάδιο ή οι πράξεις να επαναληφθούν».

Εν τούτοις, η αμεροληψία του δικαστικού προσώπου αποτελεί θεμελιώδες συστατικό στοιχείο της δίκαιης δίκης κατά τη νομολογία του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να σταθμιστεί με λόγους, όπως οι προαναφερθέντες.

Προτείνεται η κατάργηση της προτεινόμενης προσθήκης.

Άρθρο 17 (: τροποποίηση παρ. 1 άρθρου 53 ΚΠΔ)

Η αναφορά στο προτεινόμενο νέο έκτο εδάφιο της «αποδοχής» της έγκλησης δεν είναι αναγκαία, αλλά αντίθετα ενδέχεται να προξενήσει σύγχυση, με δεδομένο ότι στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, όπου δεν υπάρχει ακόμα «κατηγορούμενος», δεν είναι αναγκαία η αποδοχή της ανάκλησης για να έχει η τελευταία αποτέλεσμα κατ' άρθρο 117 ΠΚ.

Προτείνεται η αντικατάσταση της φράσης «ανάκλησης και αποδοχής της» με τη φράση «ανάκλησής της».

Άρθρο 18 (: κατ' εξαίρεση αποκλεισμός κατηγορουμένου από την πρόσβαση σε επιμέρους υλικό της δικογραφίας)

Η προτεινόμενη προσθήκη στο άρθρο 100 ΚΠΔ δεν εξυπηρετεί λόγους «εναρμόνισης» με την Οδηγία (ΕΕ) 2012/13, όπως λανθασμένα διαλαμβάνεται στην Αιτιολογική Έκθεση του σχΝ. Η Οδηγία δεν υποχρεώνει την χώρα μας να υιοθετήσει την ανάλογη εξαίρεση και να απομειώσσει την παρεχόμενη στο εθνικό δίκαιο προστασία του εν λόγω θεμελιώδους δικαιώματος. Η Οδηγία ορίζει μόνον τα ελάχιστο επίπεδο προστασίας, ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να διατηρήσουν τα τυχόν υψηλότερα πρότυπα προστασίας. Σύμφωνα με το άρθρο 10 αυτής (: «Καμία διάταξη της παρούσας οδηγίας δεν επιτρέπεται να εκληφθεί ότι περιστέλλει ή αποκλίνει από τα δικαιώματα ή τις δικονομικές εγγυήσεις που κατοχυρώνονται από [...] ή το δίκαιο οποιουδήποτε κράτους μέλους που παρέχει υψηλότερο βαθμό προστασίας.»). Γι' αυτό και στο Προοίμιο της οδηγίας διαλαμβάνεται

ότι η πλήρης πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας «μπορεί» να απαγορευτεί «σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο», όμως υπό προϋποθέσεις. Δηλαδή, η οικεία διάταξη της Οδηγίας θέτει τις προϋποθέσεις της εξαίρεσης από τον κανόνα της πλήρους πρόσβασης, εφόσον κάτι τέτοιο προβλέπεται ήδη στο εθνικό δίκαιο, με την πρόσθετη επισήμανση ότι η εν λόγω εξαίρεση «πρέπει να σταθμισθεί έναντι των δικαιωμάτων υπεράσπισης του υπόπτου ή κατηγορουμένου», οι δε σχετικοί «περιορισμοί [στο δικαίωμα πλήρους πρόσβασης στη δικογραφία] θα πρέπει να ερμηνεύονται στενά» (σκ. 32). Επίσης, από το γράμμα της Οδηγίας προκύπτει ότι ο περιορισμός του ανωτέρω δικαιώματος δεν μπορεί να ισχύει σε περιπτώσεις σύλληψης ή κράτησης του κατηγορουμένου. Το επιχείρημα της «εναρμόνισης» προς την Οδηγία είναι, επομένως, αποτέλεσμα παρανόησης των ρυθμίσεων της και της σχέσης της με το ημεδαπό δίκαιο.

Η ανωτέρω επισήμανση που διαλαμβάνεται στο Προοίμιο της Οδηγίας αντιστοιχεί και στη σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ. Συναφώς σημειώνεται ότι και η ΕΣΔΑ, όπως αυτή ερμηνεύεται από το ΕΔΔΑ, θέτει ελάχιστα κοινά πρότυπα, αφήνοντας ομοίως στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να παρέχουν ευρύτερη προστασία.

Περαιτέρω, σε έννομες τάξεις όπου προβλέπεται μια ανάλογη εξαίρεση, αυτή δεν ισχύει για όλους τους λόγους που αναφέρονται στην προτεινόμενη τροποποίηση ούτε σε κάθε περίπτωση. Ενδεικτικό παράδειγμα, το άρθρο 147 γερμΚΠΔ: Η μη πλήρης πρόσβαση στη δικογραφία περιορίζεται μόνον για λόγους που συνδέονται με το να μη τεθεί σε κίνδυνο η έρευνα κι εφόσον αυτή δεν έχει ολοκληρωθεί από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Ο περιορισμός δε αυτός δεν ισχύει στις περιπτώσεις σύλληψης και κράτησης, όπου παρέχεται το δικαίωμα είτε λήψης αντιγράφων είτε επισκόπησης όλων των εγγράφων της δικογραφίας, προκειμένου ο κατηγορούμενος να είναι σε θέση να αμφισβητήσει αποτελεσματικά τους λόγους σύλληψης και κράτησης.

Ας σημειωθεί, τέλος, ότι η παρ' ημίν στον ΚΠΔ προβλεπόμενη ακώλυτη πρόσβαση στην δικογραφία δεν έχει προκαλέσει έως σήμερα οποιοδήποτε πρόβλημα στην (προ)ανακριτική διαδικασία, ώστε να χρειάζεται ο περιορισμός του θεμελιώδους για την υπεράσπιση και τον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας αυτού δικαιώματος.

Προτείνεται η άνευ ετέρου κατάργηση της προτεινόμενης προσθήκης.

Αθήνα, 15 Σεπτεμβρίου 2025
